

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องหาทางผลิตคนที่มีคุณภาพเพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ประมาณ 80 % มีฐานะเศรษฐกิจยากจน คอยการศึกษา ขาดความรู้ทางการอนามัยและการเกษตร เป็นต้น โรเบิร์ต ที. แมคมิลแลนด (Robert T. Macmilland) อธิบดีที่ปรึกษาพัฒนาการท้องถิ่นของยูซอม (USOM) ประจำประเทศไทย ได้เขียนถึงปัญหาของชาวนบตในประเทศไทยไว้ดังนี้คือ ¹

1. ผลผลิตในทางเศรษฐกิจต่ำ
2. การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ
3. เงินทุนและสินเชื่อไม่เพียงพอ
4. บริการของรัฐในชนบทไม่มีประสิทธิภาพ
5. ประชาชนมีจิตใจฝังอยู่ในชนบทนิยมประเพณี
6. ชาวนบตส่วนใหญ่ (ประมาณ 85 %) มีเศรษฐกิจไม่ดีพอ
7. ครอบครัวใหญ่เกินไป
8. กินฟ้าอากาศร้อน
9. ความสามารถในการบริหารเศรษฐกิจขนาดใหญ่และองค์การทางสังคมมีจำกัด

¹ Robert T. Macmilland, The Community Development in Thailand, (Mimeographed, 1958), p. 5.

เกี่ยวกับปัญหาของชาวชนบทในประเทศไทยนี้ สาย หุตะเจริญ อัครวิทย์
กรมการพัฒนารัฐบาล ได้เขียนสรุปปัญหาไว้ 10 ประการคือ ¹

1. ผลผลิตต่ำทำให้มีความยากจน
2. ขาดความสะดวกในเรื่อง เครดิตและตลาดทำให้หนี้สินมาก
3. นำไม่พอใช้สำหรับครอบครัวและการชลประทานยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ และประกอบภาวะเพาะปลูกไม่ได้ผลเต็มที่
4. ขาดถนนทำให้ไม่สะดวกในการไปมา และการขนส่งสินค้าไม่สะดวก
5. ขาดการอนามัยและอนามัยไม่ดี เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้โตเต็มที่ เพราะร่างกายอ่อนแอ
6. โอกาสทำงานทำมีจำกัด จึงมีเวลาว่างเปลามาก
7. ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเพียงพอ ทำให้ความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทันไม่ดีพอ
8. การดำรงชีวิตในครอบครัวยากจน
9. หมู่บ้านไม่เป็นที่อยู่อาศัย บ้านเรือนไม่เป็นระเบียบ ทำให้ขาดความภาคภูมิใจในหมู่บ้าน
10. องค์การในหมู่บ้านมีไม่พอที่จะปรึกษารื้อกันถึงปัญหาของหมู่บ้าน จึงขาดความสนใจที่จะปรับปรุงหมู่บ้าน และขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

จากปัญหาในชนบทที่กล่าวมานี้พอจะสรุปได้ว่ามีปัญหาใหญ่ ๆ 2 ประการที่เกี่ยวข้องกันอย่างยิ่งคือ ปัญหาคนเศรษฐกิจ และปัญหาคานสังคม สำหรับการแก้ปัญหาทั้งสองนี้จะต้องใช้คนที่มีคุณภาพมาช่วยในการแก้ปัญหา การที่จะผลิตคนที่มีคุณภาพขึ้นนั้น การให้การศึกษแก่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และ "ครู" เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายในการสร้างครูที่มีคุณภาพดีเพื่อจะได้ออกไปสอนเด็กให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเฉพาะการผลิตครูเพื่อออกไป

¹ สาย หุตะเจริญ, การพัฒนาชุมชนในประเทศไทย, กรมการพัฒนารัฐบาล (พระนคร) โรงพิมพ์สวนทองถิ่น 2511) หน้า 3.

-สอนในชนบทซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในเรื่องการผลิตครูเพื่อชนบทที่ สายหยุด จำปาทอง¹ อภิศลธิษฐานการฝึกหัดครูได้เขียนไว้ว่า "ครูในชนบทจะไม่ทำหน้าที่สอนเฉพาะ การสอนวิชาการคือ สอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ยังคงควรแนะนำช่วยเหลือเด็กและ ชาวบ้านให้จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง กรอบครัว และเพื่อน- บ้านให้ดีขึ้น..."

เกี่ยวกับให้การศึกษาก่อนเด็กในชนบทนี้ กระทรวงศึกษาธิการ² โคตรระหนักถึง ความสำคัญของสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่จำเป็นต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดย ชุมชนควรจะหาทางทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน และโรงเรียนก็ควรหาวิธีที่จะให้การศึกษาก่อน ชุมชนบาง เช่น ช่วยปรับปรุงส่งเสริมการเกษตร การอนามัย และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างฉลาด ทั้งนี้โดยอาศัยนักเรียนเป็นสื่อกลาง และมีครูเป็นผู้นำในการชักจูงโรงเรียนไปหา ชุมชน และชักจูงชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน นอกจากนี้ก็อาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างสองฝ่ายควบ การศึกษาตามแนวคิดนี้กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าเหมาะสมแก่บ้าน- เมืองของเรา จึงเริ่มทดลองการศึกษาแบบนี้นั้นขึ้นในสถาบันฝึกหัดครูของกรมการฝึกหัดครู นัก- เรียนฝึกหัดครูจะได้มีโอกาสศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงกับโรง- เรียนฝึกสอน ซึ่งอยู่ในชนบทอย่างใกล้ชิด นักเรียนฝึกสอนจะได้ทำหน้าที่สองทางคือ เป็นครู ในโรงเรียนและเป็นผู้นำของชุมชนไปด้วยในเวลาเดียวกัน โดยชักจูงหรือกระตุ้นให้ประชาชน ในชุมชนนั้นค้นคว้าที่จะปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตน และของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ดีในสังคม ประชาธิปไตย

¹ สายหยุด จำปาทอง "การสร้างครูสำหรับชนบท" วิทยากร , 49 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2505), หน้า 57 .

² กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ "คู่มือสำหรับครูในโครงการฝึกหัดครู- ชนบท" เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 57, หน้า 1 - 2 .

ความเป็นมาของโครงการฝึกหัดครูชนบท¹

โครงการฝึกหัดครูชนบทมีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Thailand Unesco Rural Teacher Education Project หรือเรียกชื่อย่อว่า TURTREP โครงการนี้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 โดยยูเนสโกเสนอขอความช่วยเหลือไปยังยูเนสโก และที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารของยูเนสโกครั้งที่ 42 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2498 ได้ลงมติให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย ตามที่ประเทศไทยเสนอไป และได้รับอนุมัติจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ในสมัยประชุมสามัญครั้งที่ 9 ในปี พ.ศ. 2499 ยูเนสโกได้ส่งผู้แทนออกไปสำรวจประเทศสมาชิกเพื่อจะทดลองโครงการฝึกหัดครูชนบทนี้ ยูเนสโกได้พิจารณาทดลองเห็นว่าประเทศไทยเหมาะสมที่สุดที่จะทดลองโครงการนี้ ณ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (ขณะนั้นยังเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูอยู่) โดยเหตุผลที่ว่าวิทยาลัยครูอุบลราชธานีเป็นสถาบันฝึกหัดครูที่มีครูอาจารย์มาก มีอาณาเขตกว้างขวาง เหมาะที่จะทดลองเกณฑ์ และอยู่ในหัวเมืองที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนประชาบาลตามชนบท นอกจากนั้นยังอยู่ใกล้ศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.) ซึ่งนักเรียนฝึกหัดครูจะได้ใช้เป็นแหล่งวิทยากรได้เป็นอย่างดี วิทยาลัยครูอุบลราชธานีจึงเป็นสถาบันฝึกหัดครูที่ใกล้เคียงมากกว่าสถาบันฝึกหัดครูของประเทศอื่น ๆ ที่จะได้รับความช่วยเหลือเช่นนี้ ทั้งในด้านการวิชาการและอุปกรณ์ ในปี พ.ศ. 2499 โครงการฝึกหัดครูชนบทจึงได้เริ่มทำที่วิทยาลัยครูอุบลราชธานีเป็นแห่งแรก โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งคณะกรรมการวางแผนการฝึกหัดครูชนบทขึ้น มีอธิบดีกรมการฝึกหัดครูเป็นประธาน ได้ประชุมกันเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 และที่ประชุมได้ลงมติให้วิทยาลัยครูอุบลราชธานีดำเนินงานนี้เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บรรดาสถาบันฝึกหัดครูอื่น ๆ ที่จะได้จัดต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี ที่ประชุมได้ลงมติให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นอีก 2 คณะคือ คณะกรรมการอำนวยการฝึกหัดครูชนบท โดยมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ดำเนินงานอยู่ที่กรุงเทพฯ และคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งสำหรับดำเนินงานที่จังหวัดอุบลราชธานี เรียกว่าคณะกรรมการดำเนินงานฝึกหัดครูชนบท คณะกรรมการทั้งสองนี้ กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2499

¹ กรมการฝึกหัดครู เล่มเดิม, หน้า 2 - 3 .

วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกหัดครูชุมชน¹

โครงการฝึกหัดครูชุมชนเท่าที่ดำเนินการมาแล้วทอสรุปได้ดังนี้

1. อบรมนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. ให้มีความรู้ในหลักการและวิธีการของโรงเรียนชุมชน
2. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียนโดยใช้เด็กเป็นสื่อกลาง
3. ฝึกอบรมนักเรียนฝึกหัดครูให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม
4. ปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นที่ศูนย์กลางของชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นสถานที่จะบริการให้ความร่วมมือแก่ประชาชนหลาย ๆ ด้าน เช่น เกษตรกรรม อนามัย และหัตถกรรม เป็นต้น
5. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนให้เกี่ยวข้องกับความต้องการและชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและชุมชน แนะนำประชาชนให้ช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด และสามารถชี้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษา

หลักการดำเนินงานของโครงการฝึกหัดครูชุมชน

จากวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกหัดครูชุมชนที่กล่าวมาแล้ว โครงการฝึกหัดครูชุมชนยึดหลักการดำเนินงาน 2 อย่างคือ หลักการโรงเรียนชุมชน และหลักการพัฒนาท้องถิ่น

ก. หลักการโรงเรียนชุมชน² โรงเรียนชุมชนนอกจากจะมีความมุ่งหมายทั่วไปเหมือนกับโรงเรียนธรรมดาแล้ว ยังมีความมุ่งหมายอื่น ๆ เพื่อความเหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้สูงขึ้น โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อชุมชน นอกจากนี้ก็เพื่อจะปลูกฝังทัศนคติ และสร้างทักษะอันดีให้แก่เด็ก ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนนั้น เป็นต้น

¹ สายหยุด จำปาทอง และบุญถิ่น อัตถากร, การฝึกหัดครู, หน้า 36 - 37.

² ผจก. ธีรคุณันต์ และจิต ฤทธิไธสง, คู่มือการสอนภาคปฏิบัติ ระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.สูง, วิทวัส คุรุสภาธรรมศาสตร์, 2505, หน้า 36.

กล่าวโดยย่อแล้วโรงเรียนชุมชนมีลักษณะดังนี้คือ

1. ถือว่าครูเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน รวมมือกับประชาชนทุกวิถีทางที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ชุมชน ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และเป็นผู้นำของชาวบ้าน ครูต้องปลูกฝังความเชื่อถือในหมู่บ้าน การเข้าถึงชาวบ้านได้อถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง
2. ยึดหลักประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการเรียนการสอน
3. ยึดหลักว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาของเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเขาไปศึกษาหาความรู้ในท้องสมุคของโรงเรียน ครูจัดสอนพิเศษให้เป็นการคราวเกี่ยวกับการช่าง การทำอาหาร การสงวนอาหาร เป็นต้น
4. ยึดถือว่าทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาศึกษา หรือใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งวิทยากรจากชุมชนด้วย ในคานวักนั้นักพยายามใช้ของที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังนำเอาวิธีการประกอบอาชีพที่สำคัญในท้องถิ่นมาสอนให้เด็กรู้จักคัดแปลงและปรับปรุงให้ดีขึ้น
5. ยึดถือว่าหลักสูตรของโรงเรียนที่จัดขึ้นต้องสนองความต้องการของชุมชนนั้น เพียงแต่ถึงกิจกรรมในคานอาชีพ เกษตรกรรม อนามัย เป็นต้น
6. ยึดถือว่าโรงเรียนจะต้องมีส่วนร่วมกับประชาชนในการปรับปรุงหมู่บ้าน เน้นให้เด็กนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในบาน จัดกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน

ตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าโรงเรียนชุมชนมีโธสถำบันการศึกษาสำหรับสอนหนังสือเด็กเท่านั้น ยังเป็นศูนย์กลางด้ำหรับการศึกษาของประชาชนอีกด้วย

ข. หลักการพัฒนาท้องถิ่น¹ การพัฒนาท้องถิ่นหมายถึง แผนงานที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น โดยยึดหลักการช่วยตัวเองของประชาชน และความต้องการของประชาชน งานที่พัฒนาท้องถิ่นจะทำสำเร็จได้ควยความร่วมมือจากประชาชน เพื่อจะสร้างครูให้เป็นผู้นำที่ดีของชุมชน ครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะแนะนำชักจูงให้ประชาชนเห็นประโยชน์ของการกินคือยู่ดี เช่น การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับสุขภาพ การ -

¹ สายหยุด จำปาทอง และบุญดิน อัครลากร, เรื่องเดิม เดมเดิม, หน้า 36.

-ปรับปรุงทางอนามัย อาชีพ การจัดบ้านให้เหมาะสม การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

วิธีดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นมีอยู่ 2 วิธีใหญ่ ๆ ควบกันคือ วิธีบังคับ และวิธีชักจูง สำหรับโครงการฝึกหัดครูชนบทโดยอาศัยวิธีการแบบชักจูงในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น โดยยึดหลักกว่าความคิดริเริ่ม และความสามารถของประชาชนยอมมีอยู่บ้างแล้ว ศึกษากร เพียงแต่หาหนทางนำเอาความคิดริเริ่ม และความสามารถดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น

นอกจากนี้หลักการอื่น ๆ ที่ครูควรพิจารณาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นคือ ¹

1. หลักการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้อย่างฉลาด
2. การส่งเสริมประชาชนให้ตื่นตัวเห็นความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ครูชี้ให้เห็นปัญหาความต้องการ และการประกอบกิจการงานให้โดยตลอด เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการนั้น ๆ
3. ครูแนะนำให้ประชาชนดำเนินงานต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน เช่น การนำของใหม่ ๆ มาใช้และคัดแปลงของเก่าให้ดีขึ้น
4. ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ดี มิใช่ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาไร้อำนาจสั่งให้ประชาชนทำตาม
5. ครูไม่ควรอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้ทำให้ประชาชนเสียเอง โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเลย แต่คำนึงเฉพาะความต้องการของทางราชการเป็นสำคัญ ถ้าครูทำเช่นนี้จะได้ประโยชน์น้อยที่สุด และโดยผลชั่วคราวไม่เป็นการถาวร
6. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิม และการปลูกฝังทัศนคติใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ชาวบ้านเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญไม่น้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ
7. การปฏิบัติงานในชนบท ครูต้องคำนึงถึงนโยบายของโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติเสมอ โดยพยายามปฏิบัติงานให้ประสานและสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่พัฒนากรหลายฝ่าย

¹ พจน รัญจวนันท์ และจิด ฤทธิ์ไธสง, เล่มเดิม หน้า 12 - 13 .

8. การพัฒนาท้องถิ่น ครูต้องยึดหลักไว้ว่าท้องที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยใครสักคนหรือใครบางคนนั้น ผลงานจึงจะคงอยู่ถาวรได้ เพราะประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ แต่ถ้าวางราชการเป็นผู้ทำให้เสียเองหมด ประชาชนจะไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และไม่คิดที่จะสงวนรักษาสิ่งสาธารณะที่ตนไม่ได้มีส่วนร่วมลงแรงลงใจไว้โดยคงไว้ในถาวรสืบไป

9. ครูพยายามแนะนำอบรมและฝึกให้ประชาชนเปลี่ยนทัศนคติจากการรอคอยความช่วยเหลือ หรือรอพึ่งคำสั่งจากทางราชการ เพียงด้านเดียวมาเป็นการมีนิสัยริเริ่ม และลงมือกระทำหน้าที่ด้วยพรบคชวคของตนเอง

10. ครูพยายามให้ประชาชนในหมู่บ้านนั้นมีส่วนร่วมในการทำงานและการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น แต่มีขอความร่วมมือจากทางราชการจะช่วยเหลือนั้น แต่ละคนหรือชุมชนต้องช่วยเหลือตนเองก่อนเสมอ

11. ครูนำความรู้ความชำนาญไปสู่ประชาชน และทำงานร่วมกับประชาชน และอยู่กับประชาชนอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ

12. ครูต้องศึกษาหรือสืบค้นให้ทราบลักษณะที่พิเศษ ปัญหา และความต้องการของประชาชนเพื่อนำออกไปใช้ในเป็นประโยชน์ เช่น ทัศนคติที่ประชาชนแสดงออกมาว่าต้องการอะไร และครูเป็นฝ่ายเสนอแนะให้ประชาชนได้ประกอบกิจกรรมที่ใดก็ได้ ซึ่งจะสนองความต้องการนั้น โดยอาศัยความพยายามของตนเอง และขอความช่วยเหลือจากทางราชการเฉพาะเขาที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

วิธีดำเนินงานของโครงการฝึกหัดครูชนบท ¹

มีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นผู้ปฏิบัติงาน สถาบันฝึกหัดครูจะใช้เวลาการฝึกสอนของนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. ปีที่ 2 เป็นเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียนและหมู่บ้านทดลองตามโครงการ ก่อนจะออกไปฝึกสอนในโรงเรียนชนบท นักเรียนฝึกสอนจะเฝ้าเรียนวิชาการเตรียมการฝึกสอน และจะได้รับการประเมินพิเศษเสียก่อน เพื่อให้ทราบแนวปฏิบัติรายการสำหรับการประเมินพิเศษ ๆ ดังนี้

¹ กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, การฝึกหัดครู, หน้า 18.

1. ความมุ่งหมายของโครงการฝึกหัดครูชนบท
2. กิจกรรมของโครงการฝึกหัดครูชนบท
3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. การทำความเข้าใจกับชาวบ้าน
5. การประชุมชาวบ้าน
6. วิธีสอนวิชาต่าง ๆ ในชั้นประถม
7. การปฏิบัติในวิชาบางอย่างที่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน เช่น พักกิ่งกษา การเกษตร การรักษาความสะอาด การทำสวน การประดิษฐ์ของใช้โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น
8. หลักการที่งานของดิน

เมื่อนักเรียนฝึกหัดครูออกไปฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท เขาก็จะนำวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ที่ได้ศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูไปทดลองใช้ในโรงเรียนฝึกสอน จัดปรับปรุงโรงเรียนฝึกสอนให้มีสภาพดีขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่าง ตลอดจนการติดต่อกับประชาชน เพื่อให้ความคิดเห็นและร่วมมือกันในการปรับปรุงท้องถิ่นในต่าง ๆ เช่น การอนามัย การเกษตร การคมนาคม การอาชีพ และอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น การดำเนินงานดังกล่าวนี้จะเห็นว่า ครูจะต้องทำงานเกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่อนามัย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง การติดต่อกับบุคคลเหล่านี้ ครูควรเป็นผู้ประชุมชนในละแวกที่โรงเรียนตั้งอยู่ เชื้อเชิญเจ้าหน้าที่และความต้องการของท้องถิ่นให้เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายเข้าใจได้เร็วขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าครูมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนตลอดเวลา ย่อมจะทราบปัญหาความต้องการ และสภาพของท้องถิ่นนั้นดี ยิ่งกว่านั้นครูจะต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน หน้าที่ครูตามโครงการฝึกหัดครูชนบทมีนอกเหนือจากงานการสอนในโรงเรียนเช่นนี้ การฝึกฝนนักเรียนฝึกหัดครูเพื่อเตรียมออกไปทำหน้าที่จริงอาจแบ่งออกเป็น 2 คำก็คือ ¹

- ก. กิจกรรมในสถาบันฝึกหัดครู
- ข. การสอนในโรงเรียนชนบท

¹ พจน์ อภัยสุนันท์ และจิด ฤทธิไชสง, เล่มเดิม, หน้า 38 - 39 .

ก. กิจกรรมในสถาบันฝึกหัดครู กิจกรรมในสถาบันฝึกหัดครูตามโครงการฝึกหัดครูชนบทมีหลาย
 อย่าง เช่น

1. การให้ความรู้เพื่อเตรียมครูให้มีความสามารถทั้งทางวิชาการและวิชาชีพในการที่จะ
 ออกไปเป็นครูตามหลักการฝึกหัดครูชนบทต่อไป สถาบันการฝึกหัดครูจะให้ความรู้ทางทฤษฎีและ
 ปฏิบัติ
2. การปรับปรุงสถาบันฝึกหัดครูให้เป็นผู้นำและตัวอย่างที่ดีของชุมชน เช่น การจัดบริเวณ
 อาคารสถานที่ การจัดอุปกรณ์การสอน การเผยแพร่ผลงานการเกษตร การจัดกิจกรรมอื่น ๆ
3. การให้บริการแก่ชุมชน เช่น การอบรมครูประจำการเพื่อให้ความรู้ หรือเพื่อเลื่อน
 วิทยฐานะ บริการห้องสมุด และโรงฝึกงาน เป็นต้น
4. การติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิดกับโรงเรียนฝึกสอน เพื่อทำความเข้าใจ
 และร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านโรงเรียนและหมู่บ้านในชนบท
5. การประเมินเชิษะนัก เรียนฝึกหัดครูก่อนที่จะออกไปฝึกสอนในชนบท เกี่ยวกับงานที่จะออก
 ไปปฏิบัติ เพื่อให้การทำงานโดยดลี้และถูกต้องตามหลักการที่วางไว้เกี่ยวกับโครงการฝึกหัดครู
 ชนบท
6. การส่งนักเรียนฝึกหัดครูไปฝึกสอนในชนบท ทางสถาบันฝึกหัดครูจะต้องส่งนักเรียนออก
 ไปฝึกสอนปีละ 3 รุ่น รุ่น ๆ ละ 1 ภาคเรียน โดยให้นักเรียนฝึกหัดครูได้ไปอยู่ประจำในชนบท
 ตลอดเวลาที่ฝึกสอนนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ให้นักเรียนฝึกหัดครูได้มีโอกาสศึกษาดำเนินงานตามโครงการ
 และใช้ชีวิตความเป็นอยู่ตามสภาพของชนบทอันแท้จริง
7. การติดตามผลนักเรียนฝึกหัดครูที่ออกไปเห็นครูแล้ว นับเป็นกิจกรรมของสถาบันฝึกหัด
 ครูประการหนึ่ง เพื่อทราบผลงานของโครงการที่ทำไปแล้วว่านักเรียนฝึกหัดครูที่เคยได้รับการ
 ฝึกงานตามโครงการนี้ได้นำเอาวิชาการไปใช้ และเกิดประโยชน์อย่างไรหรือไม่

ข. การฝึกสอนในโรงเรียนชนบท การฝึกสอนในโรงเรียนชนบทมีกิจกรรมหลายอย่างเช่น ¹

¹ พจน ธีรคุณันท์ และจัก ฤทธิไธสง , เล่มเดิม , หน้า 40 - 42 .

1. กิจกรรมในโรงเรียนเด็กสอน งานของนักเรียนเด็กสอนอาจจะแบ่งได้ เป็นข้อ ๆ ดังนี้

ก. งานสอน ได้แก่การนำเอาวิธีสอนและกิจกรรมใหม่ ๆ ไปใช้และ เผยแพร่ในโรงเรียนชนบท เช่น การสอนแบบหน่วย การจัดกิจกรรมรวมหลักสูตร การ ใช้วิทยากรการประดิษฐ์ของใช้โดยวัสดุในท้องถิ่น เกี่ยวกับวิธีสอนนั้นนักเรียนเด็กสอน และครูที่เลี้ยงร่วมกันเตรียมบทเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ บทเรียนและสภาพของท้องถิ่น ชักจูงและส่งเสริมให้เด็กใค่นำวิชาที่เรียนในโรงเรียนไป ใช้ที่บ้านและหมู่บ้าน

ข. งานปรับปรุงโรงเรียน ได้แก่การปรับปรุงสภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น บริเวณโรงเรียน สนามเด็กเล่น คัดถนน ปลูกต้นไม้ประดับ ฯลฯ

ค. การประชุมสัมมนานักเรียนเด็กสอนทุก 3 สัปดาห์ นักเรียนเด็กสอน จะได้มาประชุมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน ช่วยกันแก้ปัญหาทั้ง ในคานโรงเรียนและคานพัฒนาการท้องถิ่น ตามปกติหัวข้อการประชุมสัมมนามักจะเป็น ดังนี้

1. ปัญหาและขอยุ้งยากในการสอนและการปรับปรุงโรงเรียน
2. ปัญหาในคานพัฒนาท้องถิ่น
3. รายงานผลงานที่ได้ทำไปแล้ว
4. วางโครงการที่จะทำต่อไป
5. แนะนำแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนเด็กสอนทั้งในคาน

การสอน และคานการปฏิบัติงานหมู่บ้าน

ง. เกษตรกรรมในโรงเรียนเด็กสอน ครูที่เลี้ยง นักเรียนเด็กสอน และ เด็กร่วมกันปรับปรุงการเกษตรในโรงเรียน ฝึกให้เด็กไคทำงาน รู้จักทำ เรือนเพาะชำ รู้จักใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกไม้คอก ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และอื่น ๆ

จ. อุปกรณ์การสอน นักเรียนเด็กสอนกับครูที่เลี้ยงร่วมกันทำและจัดหา อุปกรณ์การสอนจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ร่วมกันเก็บรักษาอุปกรณ์การสอนนั้น ๆ ให้ใช้ได้

-นาน ๆ และเกิดประโยชน์มากที่สุด นอกจากนั้นก็ฝึกให้เด็กช่วยกันจัดทำมา หรือช่วยกันทำขึ้นบางตามสมควร

2. กิจกรรมในบ้านพักนักเรียนฝึกสอน กิจกรรมในบ้านพักนักเรียนฝึกสอน
แบ่งเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ก. การจัดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของที่อยู่ เช่น จัดบ้านพักที่หนา-
อยู่ จัดที่นอน ครุว และที่เก็บของ เป็นต้น

ข. การจัดคานอนามัย เช่น การรักษาความสะอาด จัดให้มีกุฎยาประจำ
บ้าน จัดให้มีส้วม ทางระบายน้ำ และที่ทิ้งขยะมูลฝอย เป็นต้น

ค. การเกษตร เช่น การจัดให้มีสวนครัว สวนดอกไม้ ที่เลี้ยงสัตว์ -
เป็นต้น

3. กิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน กิจกรรมในค่านนี้ถือว่ามีความสำคัญเช่น-
เดียวกับกิจกรรมในโรงเรียนฝึกสอน มีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้คือ ¹

ก. การให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การทำหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน
บริการห้องสมุดประจำหมู่บ้าน จัดการศึกษาผู้ใหญ่ จัดศูนย์ข่าวสาร จัดหอกระจาย
ข่าว และสถานที่ฟังวิทยุ

ข. การจัดปรับปรุงบ้าน คือการเลือกบ้านของประชาชนที่ยินดีจะให้-
ความร่วมมือในการจัดบ้านของตนให้เป็นตัวอย่างแก่บ้านอื่น ๆ เช่น เกี่ยวกับการจัดบ้าน
พักนักเรียนฝึกสอน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องกระตุ้นให้คนอื่นเห็นดีและอยากลงจัดดูเช่น-
นั้นบ้าง โดยไม่ต้องไปขอร้องหรือบังคับแต่อย่างใด ซึ่งเป็นหลักการที่สนาชุมชนตาม-
แนวใหม่อีกอย่างหนึ่ง

ค. การพัฒนาหมู่บ้าน สรรูปโคลน ๆ ดังนี้

¹ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี , รายงานการฝึกหัดครูอุบลราชธานี , หน้า-

1. การเกษตร เช่น
 - 1.1 การปรับปรุงและส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
 - 1.2 การจัดตั้งหน่วยยุวกสิกร
 - 1.3 แนะนำให้รู้จักการไถปุ๋ยทุกชนิด เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยวิทยาศาสตร์
 - 1.4 การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
 - 1.5 ส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน ที่ดินอุดมดิน และการเลือกพันธุ์
 - 1.6 ส่งเสริมการทำสวนครัว ปลูกพืชไร่ และสวนผลไม้
2. การอนามัย เช่น
 - 2.1 การรักษาความสะอาดบ้านเรือน
 - 2.2 การย้ายคอกสัตว์ออกจากโถงบ้าน
 - 2.3 การชุกบน้ำที่ถูกสุขลักษณะ
 - 2.4 การจัดประกวดบ้านหรือหมู่บ้านที่สะอาด
3. อาหาร โภชนาการ และเกษตรศาสตร์ เช่น
 - 3.1 รู้จักกินอาหารที่มีประโยชน์
 - 3.2 รู้จักการหุงต้มที่ถูกต้องโดยไม่เสียธาตุอาหาร
 - 3.3 รู้จักถนอมอาหาร
 - 3.4 จัดชุมนุมการปรับปรุงหมู่บ้านขึ้น
4. การอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยติดต่อกับครูที่ศึกษา หรือผู้มีความรู้ในหน่วยงานอื่น ๆ ให้มาช่วยเหลือแนะนำ ตลอดจนส่งเสริมอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในครัวเรือน
5. การสันทนาการ เช่น
 - 5.1 ร่วมในพิธีและเทศกาลต่าง ๆ เช่น หอตกหิน งานวันเด็ก ฯลฯ
 - 5.2 จัดกีฬาและเกมส์ต่าง ๆ เช่น ตะกร้อ ฟุตบอล แบดมินตัน ให้ความบันเทิงในการเล่นในยามว่าง หรือแข่งขันระหว่างหมู่บ้าน

6. งานสาธารณะต่าง ๆ เช่น
 - 6.1 การซ่อมและสร้างถนน
 - 6.2 การทำป้ายบานและชุมประตู
 - 6.3 การทำสวนดอกไม้
 - 6.4 การจัดสรรหมู่บ้านใหม่

การปฏิบัติงานทั้งหมดของนักเรียนฝึกสอนที่กล่าวมาแล้วนั้น มีหลักอยู่ว่านักเรียนฝึกสอนจะต้องปฏิบัติงานกับครูที่เลี้ยงและชาวบ้านเสมอ ไม่ใช่ให้นักเรียนฝึกสอนทำไปแต่ฝ่ายเดียว เพราะทางโครงการฝึกหัดครูชนบทต้องการที่จะฝึกให้ชาวบ้านรู้จักรับผิดชอบในงานของชุมชนให้เกิดความรู้สึกว่าโครงการทุกอย่างในหมู่บ้านเป็นโครงการที่มีความจำเป็นในการที่จะสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตน และในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้ความเจริญแก่ครอบครัวของตนเองด้วย

จากปัญหาของชาวชนบทซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นโดยรีบด่วน และต้องช่วยกันพัฒนาชนบทให้เจริญทัดเทียมกับในเมือง ซึ่งในปัจจุบันก็มีหน่วยงานหลายหน่วยกำลังปฏิบัติงานในการพัฒนาชนบทอยู่ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ และกรมการฝึกหัดครู เป็นต้น โดยเฉพาะกรมการฝึกหัดครูซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตครูออกไปสอนและช่วยพัฒนาชนบทนั้น ใ้คดำเนินการผลิตครูในโครงการฝึกหัดครูชนบทมาตั้งแต่ พ.ศ. 2499 นับเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว และในปัจจุบันมีวิทยาลัยครูถึง 36 แห่งทั่วประเทศกำลังดำเนินการผลิตครูตามโครงการนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจะมีการศึกษาว่า มีปัญหาใดบ้างในการดำเนินงานตามโครงการฝึกหัดครูชนบทนี้ ในอดีตได้เคยมีผู้วิจัยเกี่ยวกับการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทมาบ้างแล้ว เช่น ในปี พ.ศ. 2510 สุมนา ไตลังคะ ไคว้จัย เรื่อง "การศึกษาปัญหาการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู" และสาสิทธิ์ ศรีสุทธิ ไคว้จัยเมื่อ พ.ศ. 2515 เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา" เป็นต้น แต่ก็เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว

และในสมัยนั้นยังมีวิทยาลัยครูที่ดำเนินงานฝึกหัดครูชนบทอยู่ไม่กี่แห่ง ทำให้ผู้วิจัยซึ่งในปัจจุบันกำลังปฏิบัติงานนี้ เหตุการณ์ฝึกสอนณที่วิทยาลัยครู เชียงใหม่ มีความสนใจอยากจะทำมาว่าจะมีปัญหาไยบ้างในการดำเนินงานฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือของประเทศไทย และจะมีปัญหาใดบ้างที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันกับผลงานการวิจัยของผู้ที่เคยวิจัยในเรื่องการฝึกสอนมาก่อนหน้านี้บ้างหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกหัวข้อเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นหัวข้อในการวิจัย เพื่อศึกษาหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ และจะได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในเรื่องการฝึกสอนต่อไป.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักเรียนฝึกสอน-ในการสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา โรงเรียนและหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาปริมาณความช่วยเหลือที่อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงได้ให้แก่ นักเรียนฝึกสอน-ในความรู้และด้านการสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา โรงเรียนและหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และความช่วยเหลือที่ควรได้จากสถานศึกษาฝึกหัดครู เป็นพิเศษของครูพี่เลี้ยง
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการฝึกหัดครูชนบท ตลอดจนปัญหาในการปฏิบัติงานการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์
5. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน ในขณะที่ทำการฝึกสอนอยู่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 002631

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้คือ

1. เป็นการสำรวจปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นในการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่งในภาคเหนือเท่านั้นคือ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก วิทยาลัย-

- ทรูครุฑครุฑคิตต์ วิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูเชียงใหม่

2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่งที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประชากร 3 กลุ่มคือ

2.1 กลุ่มอาจารย์นิเทศก์ ได้แก่อาจารย์นิเทศก์ที่เคยทำการนิเทศก์ หรือกำลังทำการนิเทศก์ในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่งทุกคน

2.2 กลุ่มครูที่เลี้ยง ได้แก่ครูที่เลี้ยงในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างมา 50 %

2.3 กลุ่มนักเรียนฝึกสอน ได้แก่แก่นักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) ของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง ที่ออกฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2519 โดยสุ่มตัวอย่างมา 50 %

คำนิยามหรือคำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์เฉพาะบางคำที่ควรอธิบายให้เข้าใจตรงกันคือ

- อาจารย์นิเทศก์ หมายถึงอาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนในวิทยาลัยครูในภาคเหนือ 4 แห่งคือ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครุฑครุฑคิตต์ และ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก เฉพาะผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบท (ค.ป.ช.) ทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอน และประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับโรงเรียนฝึกสอนครูใหญ่ ครูที่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน

- ครูที่เลี้ยง หมายถึงครูในโรงเรียนฝึกสอนที่เป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หรือครูอื่น ๆ ที่โรงเรียนฝึกสอนใน ค.ป.ช. ให้ทำหน้าที่แนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอน

- นักเรียนฝึกสอน หมายถึงนักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ซึ่งทางวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่งส่งออกไปฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนใน ค.ป.ช.

- โรงเรียนฝึกสอน หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษามาในชนบทที่ทางวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง เลื่อนักนักเรียนฝึกสอนออกไปทดลองปฏิบัติการสอน และมีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านตาม ค.ศ.ช. ของวิทยาลัย

- การฝึกสอนตามโครงการฝึกหัดครูชนบท หมายถึงการฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนและในขณะเดียวกันก็ฝึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน ในละแวกที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อทดลองประสบการณ์ในการสอน และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

- โครงการฝึกหัดครูชนบท (ค.ศ.ช.) หมายถึงโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหลักการดำเนินงาน 4 ประการคือ ¹

1) หลักการมูลสารศึกษา	2) หลักการโรงเรียนชุมชน
3) หลักการพัฒนาชุมชน	4) หลักการศึกษาออกโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

1. ฝ่ายสถานศึกษา คือวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่ง การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการฝึกสอนใน ค.ศ.ช. จะทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเป็น ค.ศ.ช. นี้

2. ฝ่ายอาจารย์นิเทศก์ การวิจัยนี้จะช่วยให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนใน ค.ศ.ช. ของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่งประสบอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่โดยดลเต็มที่ การวิจัยนี้ยังจะช่วยให้อาจารย์นิเทศก์เข้าใจถึงความต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำต่าง ๆ ของนักเรียนฝึกสอน และครูผู้เลี้ยง ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์นิเทศก์เข้าใจปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขึ้น ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์นิเทศก์ ครูผู้-

¹ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, "โครงการฝึกหัดครูชนบท" (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ศาสนา, 2517) หน้า 3.

- เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนเป็นไปด้วยดี และจะสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น

3. ฝ่ายครูที่เลี้ยง การวิจัยนี้จะเน้นแต่ให้ครูที่เลี้ยงเข้าใจถึงความต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำของนักเรียนฝึกสอน และยังจะไต่ถามถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้ครูที่เลี้ยงทำงานได้ไม่เต็มที่ ตลอดจนทราบความต้องการความช่วยเหลือของวิทยาลัยครูที่เลี้ยงที่ต้องการ และจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูที่เลี้ยงดียิ่งขึ้น

4. ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน การวิจัยนี้จะทำให้เห็นความสำคัญของโรงเรียนฝึกสอน ค.ศ.ช. และในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้โรงเรียนฝึกสอนเห็นความสำคัญของนักเรียนฝึกสอนต่อโรงเรียนในชนบทในภาคชานนา โรงเรียนฝึกสอนจะได้นำความร่วมมือขอโครงการนี้มากยิ่งขึ้น

5. ฝ่ายนักเรียนฝึกสอน การวิจัยนี้จะเน้นแนวทางให้นักเรียนฝึกหัดครูได้ปรับปรุงตนเองทั้งในด้านวิชาการและบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการที่จะเป็นครูที่ดีของชนบทในอนาคต

6. ทางด้านการปรับปรุงการฝึกสอนใน ค.ศ.ช. จะมีผลสะท้อนไปถึงการพัฒนาชนบทของประเทศไทยให้เจริญยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีวิธีการโดยย่อดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่บุคคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่งเท่านั้น คือ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ และวิทยาลัยครูพิษณุโลก บุคคลากรดังกล่าวแล้วแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มอาจารย์นิเทศก์ ได้แก่อาจารย์นิเทศก์ที่เคยทำการนิเทศหรือกล่าวดังทำการนิเทศในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่ง
ทุกคน

1.2 กลุ่มครูที่เลี้ยง ได้แก่ครูที่เลี้ยงในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือทั้ง 4 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างมา 50 %

1.3 กลุ่มนักเรียนฝึกสอน ได้แก่นักเรียนฝึกสอนในระดับประกาศนียบัตร วิชาการ ศึกษา (ป.กศ.) ของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง ที่ออกฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัด ครูชนบทของวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 1 มีการศึกษา 2519 โดยสุ่มตัวอย่างมา 50 %

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ปรับปรุงจากแบบสอบถามของสาตีทิพย์ ศรีสุทธิ ที่ เคยทำการวิจัยปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลาในปีการศึกษา 2515 แบบสอบถามที่มี 3 ชุดคือ สำหรับอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน ลักษณะแบบสอบถามมีทั้งเลือกตอบ (check list) แบบตอบโดยเสรี (open-end) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็น ทางการด้วย เพื่อนำมาประกอบคำอภิปรายและเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีนำแบบสอบถามไปแจกให้แก่ประชากรที่ใช้ในการ วิจัยในโรงเรียนที่เป็นแหล่งข้อมูล แล้วเก็บคืนมาด้วยตนเอง และบางแห่งฝากแบบสอบถามให้ อาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูที่เป็นแหล่งข้อมูลรายนำไปแจกให้แก่ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแล้ว เก็บคืนมาให้แก่ผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นร้อยละ หาค่าเฉลี่ยความคิดเห็น (\bar{X}) และนำความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน มาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สรุป เสนอแนะ

5. ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล ในการเสนอข้อมูลนั้นได้จัดลำดับขั้นในการเสนอขอ มูลไว้ดังนี้ บทที่ 1 เป็นบทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยและวิธี ดำเนินการวิจัย บทที่ 2 เสนอเอกสารอ้างอิงในคานทฤษฎีหรือหลักการเกี่ยวกับการฝึกสอน บุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน และผลการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ที่เคยมีการวิจัยเกี่ยว กับ การฝึกสอน บทที่ 3 เสนอวิธีดำเนินการวิจัยและวิธีการรวบรวมข้อมูล บทที่ 4 เสนอการ วิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ ส่วนรายละเอียดของแบบสอบถาม เสนอไว้ในภาคผนวก